

Јелена Р. Јовановић Симић

Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катдра за српски језик
са јужнословенским језицима

УДК: 070.4:808.56

ИД БРОЈ: 195332876

Оригинални научни рад
Примљен: 15. септембар 2012.
Прихваћен: 21. октобра 2012.

ИНТЕРВЈУ КАО НОВИНАРСКА ВРСТА

Апстракт: У склопу проучавања новинарских врста интервју не представља темељну врсту, али може бити врло интересантан како за посматрање и анализу, тако исто и за читање или слушање у склопу новинарске делатности и рецепције те делатности од стране публике. Аутор¹ је на једном примеру покушао показати основне одлике интервјуа.

Кључне речи: новинарство, новинарско умеће, интервју, књижевност.

1. УОПШТЕ О ИНТЕРВЈУУ

1. Теоретичари књижевности (РКТ 1992: 291–292) о интервјуу говоре као о врсти тзв. документарне књижевности, која је „одраз у великој мери нараслог значаја специфичне функције и тенденције савремених медија. Интервју се води са жељом да се у разговору са неком особом посебно осветли неко питање или више питања, ради информације или формирања мишљења читалаца и слушалаца. Значај интервјуа је у његовој актуелности, а ова се изражава и на тај начин што се код штампаног текста чува језичка аутентичност разговора. Функција интервјуа је двострука: да нешто ново саопшти и да то протумачи онако како схвата интервјуисана личност“.

2. У Речнику САНУ (1959. и д.: књ. VII, 784) ‘интервју’ се дефинише као: „(енгл. interview) разговор новинара с друштвеним, политичким, културним или каквим другим јавним радником (најчешће о актуелним и важним питањима) намењен објављивању у штампи, на радију, телевизији или др.; чланак о таквом разговору“. Према томе, примарно значење термина

---

¹ Овај рад је написан у оквиру пројекта 178006 *Српски језик и његови ресурси*, који финансира Министарство за науку и развој Републике Србије.

тиче се самог разговора, овде у сврху припреме грађе за новински текст². А тек секундарно и на сâм тако сачињен текст. Стога ми интервју сврставамо у категорију ‘мешовитих облика’ новинске речи, а на такву природу интервјуа упућује и сама његова структура. По правилу он се састоји од (унапред припремљених и стављених интервјуисаноме на увид) питања, на која овај такође припреми одговоре, најчешће у писменој форми, која се онда пред микрофоном и/или камерама само репродукују. Постоје додуше и импровизовани интервјуи, који се обављају у посебним условима или из посебних разлога (изненадни догађаји, несреће, итд. када је потребно извештавати са лица места), али такви су интервјуи по правилу неуспели, и слабијег су квалитета извештаји према њима сачињени. Изјава испитиваног није новински текст, него су новинска по природи ствари само новинарева питања. Али проучаваоци новинарства ипак о интервјуу говоре као о облику новинарског изражавања.

2. У теорији новинарства, у складу са реченим, о интервјуу се могу наћи различита схватања. Ј. Шћекић (1960: 82), на пример, тврди да је интервју уско повезан са скоро свим врстама новинарског изражавања, он је њихова грађа. „Када је у питању вест, интервју нам помаже да чујемо шта је неко рекао или шта се сазнаје. У извештају је повод да се да шира или дужа информација о неком догађају или нечему што траје. При писању коментара, интервју помаже да се заузме или поткрепи став [...] Све ово говори да је интервју пут да се дође до извора информације, да би он дао вест, мишљење (став) или објашњење“

Очигледно је да се овде истичу две ствари: (а) разговор са људима као пут и начин да се добије одређена информација и (б) интервју као облик новинарског изражавања. Интервју није и не може наравно бити само питање. Он је и питање, али и одговор, дакле разговор новинара са једном личношћу, разговор који ће бити објављен у листу или преко радија или телевизије. Занимљиво је да и Б. Којић износи сличну мисао као Шћекић. „Са становишта новинарске технике интервју је заправо извештај, и то такав извештај који је настао на основи разговора с неком особом чији подаци, мишљење или идеје имају вриједност вијести“ (1964: 179). Вл. Јисл о томе каже (1971: 29-30): „Једна врста вести је и интервју. Наравно, овде је потребно разликовати двоструко значење овог појма: интервју је метод новинара, али и форма обраде одређеног написа,

---

² Интервју налази примену и у научним истраживањима, у лингвистици, психологији и др. дисциплинама, при чему се од испитаника бележе подаци релевантни за закључивање о овим или оним тематским и теоријским питањима. Исп. нпр.: „метод добијања података о испитанику путем разговора, у оквиру истраживања јавног мњења или научног истраживања“. – Клајн/Шипка 2008 (s. v.).

материјала за објављивање у новинама [...] Интервју је вест дата у форми дијалога. Он испуњава све функције вести: информише, објашњава, открива, критикује и, још више, он то чини у живој форми разговора“.

3. Д. Славковић не одобрава такво схватања мислећи да она „значе упрошћавање, односно бркање појмова. Овде је реч о интервјуу као облику новинарског изражавања, и он је само то: нешто саопштава у дијалогу и то што саопштава – тумачи“. Интервју³ се, према томе схватању, „по много чему разликује од осталих облика, има своја специфична обележја и основни циљ му је да саопшти неку актуелну чињеницу и да истакне њен друштвени значај. Главна функција интервјуа је, дакле, двострука: да нешто ново саопшти и да то што саопшти – протумачи. Начињен са значајном личношћу о значајној теми, дат у право време, са вештим питањима која треба да провоцирају праве одговоре, интервју је изванредно важан облик новинарског изражавања; он је обогатио средства масовног комуницирања, приближио је познате, ауторитативне личности слушаоцима, гледаоцима и читаоцима, створио је непосредан контакт између политичких и државних функционера, научних радника, филмских и позоришних глумаца, познатих спортиста, с једне стране, и огромне масе људи – којима је приступ тој категорији личности практично затворен – с друге стране. Новинар је у интервјуу, дакле, посредник: између те две удаљене тачке; он води разговор са онима од којих нешто зависи, са чувеним ствараоцима било на ком пољу људске делатности, са занимљивим појединцима; пита у име те масе, тражи одговоре који су релевантни или занимљиви управо за ту масу читалаца, слушалаца или гледалаца. То је правило, мада интервју обухвата и шири круг саговорника, такозване обичне људе“. И Р. Животић говори о интервјуу као о посебном новинском облику (1993: 60): „Интервју је самосталан новинарски жанр, карактеристичан облик саопштавања и објашњавања чињеница“.

4. Три су битне ствари, по Славковићу, о којима треба водити рачуна да би се начинио добар, прави интервју: а) тема, б) личност и в) питања.

а) *Избор теме*. Само она тема која нешто значи за цело друштво или за одређену категорију друштва – може се користити за интервју, односно за предмет разговора. Поготово она која се налази у центру пажње

---

³ 'Интервју' значи: разговор, испитивање (у нашем случају: разговор новинара са извесном личношћу ради објављивања у штампи, преко радија или телевизије). Готово идентично мишљење има М. С. Черпахов (1962: 46-47) који каже да је интервју друштвено значајан разговор новинара са било којим лицем, предвиђен за објављивање у штампи или за емитовање на радију и телевизији, а обавезно садржи јасне и тачне оцене интервјуисаног лица – не аутора, новинара.

јавности, важна, актуелна тема, а недовољно јасна људима. Да би се направио интервју потребан је повод који је садржан у информацији о некој чињеници, или у самој чињеници (догађају, појави, човеку). „Свака тема која садржи елементе напетости, која се емитује у облику разговара, сама је информација саопштена са два или више гласова – истиче Вл. Јисл (1971: 29-30). – Теоретски, међутим, може се рећи да је одређена напетост садржана у свакој теми, иако ту напетост нисмо увек способни да откријемо“. И поред тога, уобичајено је да се интервјуи праве само о значајним темама, онима које имају веома важну улогу у друштву или у одређеном делу друштва.

б) *Избор личности*. Од избора теме, мисли Славковић (1975: 211), директно зависи избор личности за саговорника. То су, заправо, две стране једне медаље; јер као што је важно пронаћи праву, актуелну тему, неопходно је пронаћи и праву личност која ће говорити о тој теми. Михаил Монков сматра да је „интервју оправдан онда када наш саговорник може да нам пружи ексклузивну информацију, нешто што је искључиво повезано са личношћу, њеном компетенцијом, њеним односом итд. То не сме да буде само израз жеље да се постигне разноликост форме информације. Интервју треба да оправда и заштити своје место у програму – зашто се прави, какав се циљ њиме жели да постигне, зашто баш са овим саговорником, а не са неким другим“ (1973: 71).

Интервју се, по правилу, води са познатим и одговорним личностима, онима који руководе неким сектором друштвеног, политичког, привредног, културног или спортског живота. Али то не мора увек да буде тако, уставом, одступања од овог принципа све су чешћа. У последње време, интервју се прави и са такозваним обичним људима, са онима који су начинили некакав подвиг, баве се неким чудним делатностима, присуствовали су неким значајнијим догађајима као сведоци, уопште са онима од којих се може понешто ново или занимљиво сазнати и објаснити.

Није тешко закључити да је за интервју потребан повод (у некој чињеници живота) и да се, када се он има, интервју може начинити готово са свима и о свему. Карл Ворен истиче (1970: 24): „Никада радозналост не јењава ако је реч о државницима, светским шампионима, друштвеним лидерима, милионерима и њиховим наследницима, вођама дружина, водећим научницима, проналазачима и истраживачима, као и о звездама из света забаве. Не само ови, него и било ко други ко је учинио, рекао или видео нешто што иде изван граница обичног – чак и Смит који је имао купон добитка на клађењу – представљаће интересантан субјект за интервјуисање“.

в) *Избор питања*. Пошто су пронађени тема и личности интервјуа, приступа се другом делу посла: избору, односно формулацији питања. Пре

свега, мисли Славковић (1975: 213), неопходно је знати шта у одређеном тренутку питати саговорника. Управо од питања (без сумње и од одговора интервјуисане личности) зависи квалитет интервјуа: да ли ће погодити суштину ствари, или ће заобићи оно главно што интересује јавност. А то, опет, значи да новинар мора добро да се упозна са материјом, са темом о којој ће водити разговор.

Питања морају бити постављена тако да и саговорник, и читалац, слушалац или гледалац виде и осете да новинар влада материјом, да се у њој лако сналази, да је равноправан партнер у дијалогу. То је нарочито важно код такозваних импровизованих интервјуа на радију и телевизији. Ништа није непријатније него када аудиторјум дође до убеђења да се новинар мучи око питања, да заправо не зна шта ће питати, да муца, тешко проналази речи и формулише питања, а да се саговорник поиграва са њим. Такав интервју је унапред осуђен на пропаст. Међутим, не ваља ни друга крајност. У тежњи да истакне познавање материје о којој се води разговор, новинар каткад већ у питању да или сугерише одговор, тако да интервјуисаној личности остаје само да каже кратко 'да' или 'не'.

Закључак се сâм по себи намеће: треба пронаћи праву меру у постављању питања – да не буду штурa, сувише кратка, 'полицијска' као на ислеђењу, да буду дуга управо колико је неопходно, да не буду презасићена 'мудрошћу' новинара, али ни сиромашна у познавању материје, једном речи, да буду језгровита, концизна, оштроумна, паметна, да провоцирају праве одговоре, да проистичу спонтано из тих одговора и да погађају у срж проблема. При томе се мора водити рачуна да у једном питању буде само једно питање, а не и потпитања која могу саговорника да одвуку са праве стазе, да распину одговор, да се крене 'у шетњу' из које се после тешко вратити на суштину теме о којој се разговара. И најзад, основне мисли које интервјуисана особа жели да пренесе на читаоце, слушаоце или гледаоце не смеју бити гурнуте у други план истицањем било личних особина интервјуисане особе, било евентуалних околности у којима се разговор води.

5. По начину обраде постоје неколике врсте интервјуа које теоретичари деле различито, према свом схватању: Х. Мацановић каже да интервјуа има „вјероватно толико врста, колико новинара и њихових партнера“ (1967: 86) и да је добро што их не 'угуравамо' у неки калуп. Вл. Јисл тврди (1971: 31-32) да се интервјуи могу обрадити на следеће начине: дословно бележење питања и одговора; слободно препричана питања и одговори; интервју дат у облику репортаже; причање, у ствари одговор само на једно питање; разговор у коме учествује више лица; анкета.

С. Лукач (1970: 23-24) потпуно прихвата схему Кертиса Д. Макдугала. Према овоме схватању интервју се дели на: (1) интервју ради сакупљања информација, чињеница; у овом случају ради се претежно о кратком

интервјуу који обављамо на месту догађаја, импровизованом са више људи у краћем времену; (2) интервју ради сазнавања гледишта, и ставова, мишљења; то су интервјуи које водимо са личностима „које имају шта да кажу“, јер у свом подручју представљају личности од ауторитета или бар од тренутног интереса; то су обично средњи или дужи интервјуи; (3) интервју са личношћу, и интервју-профил јесу форме дужих интервјуа са изузетно значајним личностима.

За Ј. Шћекића постоје четири основне групе интервјуа (1960: 84). То су: (1) разговор са човеком са улице о свакодневним, интересантним темама; (2) интервју са заинтересованом личношћу од које се очекује објашњење неког будућег догађаја; (3) интервју са личношћу која је интересантна за читаоце или слушаоце – док у горњем случају новинар представља читаоцима личност која је заинтересована за исход догађаја у коме сама учествује, дотле је у овој врсти интервјуа читалац тај који је заинтересован да чује нешто о некој личности; (4) важни су или значајни интервјуи чији је циљ да читалац или слушалац добије мишљење најкомпетентније личности која познаје одређени проблем.

Ако се узме у обзир начин обраде – а овај формални критеријум је и најприхватљивији – постоје само три врсте интервјуа. То су: (1) класични интервју, (2) комбиновани интервју и (3) импровизовани интервју.

(1) *Класични интервју* јесте онај интервју у коме су садржана само питања и само одговори и, наравно, у кратком уводном делу само основна информација с ким се и ко води разговор. Ова врста интервјуа прави се, углавном, са изузетно важним личностима. Ови интервјуи могу да одиграју велику улогу не само у тачном обавештавању јавности, већ и у међудржавним односима, јер се њима износи став једне земље, мишљење одређене политичке партије о тренутној политичкој ситуацији, и сл.

(2) *Комбиновани интервју* такође се често може срести у штампи и на радију, па и на телевизији, мада ређе. После разговора са неком, чак, истакнутом личношћу, новинар ће тај разговор искористити да направи такву рубрику у којој ће, идући за својом тезом, поједине делове из разговора користити као аргументе или, још боље, као илустрацију, као потврду онога што жели да каже, као документ основне концепције написа. Овде нема класичног облика: питање – одговор: питања се не наводе директно, али се могу наслутити из одговора интервјуисаног, а местимично су индиректна, препричана, изговорена у трећем лицу. Новинар ће овакав облик употребити да би рубрику начинио занимљивом и лакше прихватљивом.

(3) *Импровизовани интервју*. То је онај разговор који се, по правилу, води пред микрофоном радија или пред камерама телевизије – као изненадни, неочекивани разговор. Он је импровизиран само по току дијалога, а

у ствари је веома озбиљно, чак студиозно припремљен. Ова врста интервјуа веома је прихватљива за слушаоце и гледаоце, јер разговор тече у темпу, спонтано, али је врло тешко за остварење. Само изузетно способни новинари, они који имају дар лепог и течног говора могу себи дозволити да воде разговор пред микрофоном. Поред тога, новинар мора да влада материјом о којој се говори комплексно и дубоко, да прекида саговорника када је то потребно (и уљудно), да подстиче разговор, да инсистира на суштини ствари. Иако је ова врста интервјуа веома прихватљива, посебно за радио и телевизију, ретко се може чути или видети из два разлога: због новинара који нису довољно спремни да одмах у микрофон постављају вешто питања и, још више, због веома лоших саговорника који се нејасно изражавају, муцају, праве дуге уводе и непотребне екскурсе.

Ништа није мање важно ни то како ће, тј. каквим језиком говорити новинар. „Говор се кроз ухо утискује у душу – каже Бранислав Нушић (1938: 93-94) – а ухо ће увек радије примити пријатан, хармоничан говор, који се као говорна музика изражава. Само добро познавање правила⁴ дикције и модулације могу учинити да се та говорна музика постигне. Али да се тој тежњи припомогне, постоје и извесна правила о доброгласности, која нас упућују како ћемо избећи какофонију, како се назива изговарање неугодно уху“.

6. И интервју профил’ и интервју репортажа’, како их називају С. Лукач и М. С. Черпахов (1962: 46-47), припадају жанру импровизованог интервјуа у којем се, на почетку и на крају, износе неки основни подаци о месту и времену, као и о изгледу саговорника. Таква слика је неопходна увек (осим у класичном интервјуу) – новинар мора да је дâ како би читалац и слушалац могли ближе да упознају личност која се интервјуише. Ако би се и у импровизованом интервјуу изнела само питања и само одговори то

---

⁴ Нушић и набраја та правила. То су: избегавање нагомилавања речи са истим или врло сличним гласовима, било самогласницима или сугласницима (на пример: Петар петлу плете плот); избегавање да реч која долази почиње истим гласовима којима је завршена реч пре ње (на пример: Паганин ни Ниниву није видео); избегавање понављања исте речи, ма у разним облицима (на пример: Слава се славних мужева слави по целом свету); избегавање нагомилавања више једносложних речи (на пример: Тад кад ја бих, он се већ сам свег тог досети); избегавање нагомилавања више многосложних речи (на пример: Величанствене творевине најудаљеније прошлости представници су цивилизације). „Доброгласност се у беседништву – вели Нушић – не тражи само у речи (еуфонија) већ и у реченицама и периодима (еуритмија). Та се доброгласност реченица и периода постиже на првом месту модулацијом (дизање, спуштање, успоравање и убрзавање) када се, водећи још рачуна и о свим горњим напоменама, обрати пажња и на наизменичну промену кратких и дугих речи, већих и мањих реченица и ставова“

би личило на разговор два електронска мозга, без обичних људских особина⁵.

2. АНАЛИЗА ИНТЕРВЈУА

1. Интервју је сложен облик новинарског изражавања, и врло се често користи у штампи, на радију и телевизији. Дневни листови га примењују такоређи свакодневно, а у забавно-ревијалној штампи ужива широку примену и представља најчитаније странице. Све то наводи на мисао да је форма интервјуа привлачна, да се њиме износи нека актуелна новост на природан и уверљив начин и да се тако задовољава човекова радозналост да буде најдиректније информисан о значајним политичким, друштвеним, културним, уметничким и сличним питањима и проблемима.

2. Привлачност интервјуа није, дакле, само у садржини, већ и у прикладној форми у којој се обликује та садржина – којом се ствара природна и уверљива атмосфера, и уверења исказују у непосредном разговору. А разговор на најбољи начин доводи до животне истине.

3. Интервју је – по Р. Животићу (1981: 222) – „самосталан новинарски жанр, карактеристичан облик саопштавања и објашњавања чињеница који је у широкој примени у штампи, на радију, телевизији. Медији информисања условљавају интервјуу специфичност својим средствима изражавања, одређују његову форму, дужину или краткоћу, лексичко-стилске особености и стваралачки поступак. Форма интервјуа у којој се огледа стваралачки поступак може бити различита. Узимајући у обзир различите могућности прављења интервјуа, данас су у употреби следећи термини: класични, комбиновани импровизовани интервју, интервју монолог, интервју дијалог, колективни интервју и сл., али се овим ни близу не означавају све различите форме интервјуа. У стручним листовима и часописима интервју све више садржи и уметничке вредности и та нова димензија битно одређује и његову намену“.

4. Најупадљивији и најважнији елемент јавне поруке јесте наслов.

Мии о савршеној биографији – наслов је одабраног интервјуа за анализу (*Вечерње новости*, 18. 2. 2009.). Он уводи 'корисника поруке' у интервју; то је први утисак, загонетка и изазов, али и израз атмосфере и

---

⁵ На радију се, бар, чује глас, интонација, муцање, понављање, па слушалац сâм ствара слику о човеку; о телевизији није потребно говорити – личности и амбијент у коме се одвија разговор налазе се на малом екрану, па гледалац лако сâм доноси закључак. Због тога је потребно, чак неопходно, да се на почетку, у току интервјуа, или на крају, изнесе по неки детаљ о месту где се води разговор, о изгледу саговорника, његовим особинама, његовом понашању итд.

наговештај оцене. Аутор интервјуа Д. Матовић смишљено је и оригинално, свакако у зависности од теме разговора и избора личности – насловом најавио суштину интервјуа.

5. Пре самог наслова наводи се име особе која се интервјуише и њена професија, односно значај, тј. оно што је и привукло новинара, што му је дало повод за интервју:

Татјана Росић, ауторка књиге о Данилу Кишу – очинској фигури српске књижевности

6. Иако се обично у интервјуима не износе сложени подаци који захтевају подробније познавање материје, за разумевање садржаја реплика интервјуисане личности Татјане Росић неопходна су извесна предзнања. Циљ датог интервјуа није само информативни, већ и едукативни: рекло би се да избор теме није од ширег значаја, она не привлачи, то јест, пажњу ширег круга конзумента. Избор теме и избор интервјуисане личности битно утичу на стил интервјуа, а то даље на његову намењеност одређеној групи читалаца.

а) Дијалошким организацијом садржаја читаоци се боље упознају са интервјуисаном личношћу, спознају њена гледишта и мишљења. Понекад су све информације само употпуњавање знања о интервјуисаном.

б) Аутор је експозицијом имао намеру заинтересовати читаоца за тему интервјуа:

Шта је утицало да Данило Киш постане врста очинске фигуре у савременој српској књижевности и узор каснијим генерацијама писаца, тема којом се бави др Татјана Росић у књизи „Мит о савршеној биографији“, у издању Института за књижевност и уметност из Београда. Ауторка, која се поред књижевне теорије и историје српске књижевности активно бави студијама културе и рода, тумачи шта је утицало да Киш постане доминантна личност, пре свега, међу постмодернистима.

Киш је и сâм допринео стварању мита о својој савршеној биографији. Отелотворио је модел писца-космополите и писца-интелектуалца који се ангажује и заступа идеју одговорности у затвореном друштву. Мит о интелектуалном поштењу и храбрости је тада веома актуелан, то је део средњоевропског мита о независном интелектуалцу који се супротставља тоталитарном комунистичком систему пре пада Берлинског зида. Тај мит представљају писци попут Часлава Милоша и Милана Кундере. С друге стране, то је доба у коме се књижевност тумачи као самосвојно естетско поље, тако да Киш тражи формулу у којој ће спојити захтев за друштвеном одговорношћу са захтевом за естетским квалитетима. И Киш проналази чувену формулу по којој је његова естетика његова етика.

в) Новинар је овде показао сопствену упућеност у тему о којој жели водити разговор са Татјаном Росић, а поводом њене књиге о Данилу Кишу – која му је послужила као повод за интервју.

г) Одабравши класичну форму интервјуа – питање-одговор – новинар се вешто служи овим формама изражавања, вешто их доводећи у везу са насловом интервјуа, али и повезујући их са друштвеном стварношћу која се расклапа у концинитету разговора:

У којој мери је Киш успоставио нормe савремене српске књижевности?

Данило Киш себе установљава као европског и светског писца српске књижевности 20. века на сасвим различите начине. С једне стране, ту је мит о његовом естетском перфекционизму којим је утицао на потоње генерације српских писаца. За Киша је питање форме, које је, пре свега, поигравање односом документарног и фикционалног, јако битно. Његов текст је интертекстуалан, са пуно цитата који га повезује са узорима (Вијон, Цојс, Алан Роб Грије...), његовим поетичким очевима. Све то говори о томе да је Киш своје дело ситуирао у контекст традиције светске књижевности, инсистирајући на његовом космополитском пореклу и статусу.

У књизи инсистираше на чињању Киша као мушке фигуре у српској књижевности. Да ли је и данас код нас присутан патријархалан концепт вредновања књижевности?

Бити писац данас значи оно што је значило одувек у српској књижевности, а то је бити значајна и култна мушка фигура. У књизи сам истакла како у српском језику немамо адекватну именицу женског рода која би парирала харизматичној именици мушког рода 'писац'. Ваљда и то нешто говори. Писци су у односу на своје колегинице привилеговани, зна се ко добија књижевне награде, медијски простор, право гласа у жиријима...

По ком принципу функционише успостављавање неке 'књижевне институције'?

Конституисање институције ауторског имена је културолошки пројекат и тиче се књижевне политике која се на одређеној сцени води. У маскулином друштву какво је српско не можете очекивати да књижевна институција која ће бити заштитни знак једне књижевности – и то у њеном репрезентативном, европском издању – буде жена-писац. Избор мора да падне на аутора мушког рода који уме да представи себе као писца у одговарајућем светлу. Киш је био свестан тога. Врло добро је схватио да постоји неко ко одређује шта јесте а шта није естетска вредност, да постоје идеолошки разлози за то, да је књижевна политика саставни део књижевног живота.

Данас када се све производи за тржиште, шта значи бити писац, аутор бесцелера или дела изв. високе књижевности?

Од појаве поп-арта који претходи постмодернизму, граница између високе и популарне књижевности је постала толико еластична да је о њој могуће говорити само у смислу њеног непрекидног померања и промене. Иако на српској књижевној сцени званично и политички коректно мо-

жемо чути све ово што сам управо рекла о померању граница између високе и популарне, тачније медијске културе, српска књижевност заправо није прихватила ову епохалну двадесетовековну промену. У српској књижевности и даље се покушава успоставити јасна граница и строго елитистички књижевни канон. Чувати тај канон, ту границу и академске програме у којима су одређени писци велики, а неки други нису, врло је непопуларно за саму књижевност.

Да ли би полемика на њу ијему нешто променила?

Полемика је увек добродошла, али уз једну напомену. Не смемо се заваравати да постоји иједна полемика која није идеолошке природе. И полемика о Кишу која се водила почетком осамдесетих била је таква. И била је везана, с једне стране, за чињеницу да је у тадашњем комунистичком режиму долазило до промена. А, с друге стране, била је у игри расправа, увек болна, о европском идентитету – тада југословенске а сада српске – културне и књижевне сцене. Јесмо ли и како смо Европа. Или, чак, свет. Оно што се још није именovalo нити се могло решавати на политичкој, дискутовало се на културној сцени. Та полемика завршила се тако што је Киш остао апсолутни победник на бојном пољу. И чинило се да је рат завршен. Али, када је Небојша Васовић пре пет година, а скоро двадесет и пет година после прве полемике о Кишу, објавио књигу 'Лажни цар Шћепан Киш', опет је избила бурна полемика која је јавност брутално поделила на строго супротстављене опције. Показало се, опет, да се не ради само о књижевним вредностима, него и о идеолошком подтексту. Али се такође показало да полемика о Кишу, за коју се чинило да је окончана, није завршена.

Зашто?

Разлози томе нису ти што Киш није адекватно вреднован – у последњих пет-шест година појавило се више од седам или осам изузетно квалитетних књига о њему. Киш је, такође, писац српске књижевности двадесетог века о коме се ради или је урађено највише докторских и магистарских теза. Као да је процес Кишове канонизације, више него икад пре, у узлету. Но, идеолошки и књижевнополитички постоји нешто у његовом статусу што и даље провоцира а што је на изванредан начин табу. Тако да се чини да је отворена полемика, баш отуда што се не признају идеолошке позиције с којих се говори, у српској књижевности заправо немогућа. Као да је све ово у вези с Кишом једна псеудополемика у којој и даље остају скривени права природа и предмет спора. Плашим се да тако није и са осталим полемикама које се воде на нашој културној сцени. Тренутно је једна управо у току, врло важна, која се тиче односа превасходно српских писаца, али и екс-Ју писаца, према рату који се водио током деведесетих на просторима бивше Југославије и ратним злочинима.

7. Избор питања:

– У којој мери је Киш успоставио нормe савремене српске књижевности?

– У књизи *инсистирајте на читању Киша као мушке фигури у српској књижевности*. Да ли је и данас код нас присутан иширијархалан концепт вредновања књижевности?

– По ком принципу функционише установљавање неке 'књижевне институције'?

– Данас када се све производи за тржиште, шта значи бити писац, аутор бестселера или дела изв. високе књижевности?

– Да ли би полемика на ту тему нешто променила?

– Зашто?

такав је да се на основу само њих може закључити шта је тема разговора.

а) Тематска навигација питања битно је утицала на адекватне садржајне подражаје у одговорима. Сигуран у знање о свом саговорнику, у оно што је тема разговора – он зна шта треба питати, а чини се и да зна какви се одговори могу очекивати. Стручно постављена питања изискују стручне одговоре, истискују споредно у тематској реализацији разговора – но, не нарушавају утисак спонтаног разговора.

б) Питања нити су општа, нити стереотипна, бледа – каква се могу поставити било ком саговорнику; напротив – она су како стручна, тако и специфична, подстицајна: захтевају одговоре који откривају значајне појединости о теми разговора. Као резултат добро калибрираних новинарских питања настају реплике интервјуисаног као тематски заокружене и унутар себе кохерентно организоване тематске целине. Томе су допринела и на правом месту укључена потпитања, исп.:

– Да ли би полемика на ту тему нешто променила?

– Зашто?

8. Одговори

1. Татјана Росић се у овом интервјуу показала не само као суверени познавалац Кишова дела, већ и као човек који се са изванредним знањем и умешношћу сналази на српској културној сцени: и у савременом и у ретроспективном углу посматраном. Али поред тога – њена речитост приказује интелектуалца натпросечних вербалних способности.

а) Њене уводне констатације:

Данило Киш себе установљава као европског и светског писца српске књижевности 20. века на сасвим различите начине. С једне стране, ту је мит о његовом естетском перфекционизму којим је утицао на потоње генерације српских писаца.

представљају Киша не само у светлу књижевне теорије него и у светлу рада на тексту и на презентацији његовој у интелектуалним круговима, као и у круговима оцењивача књижевне продукције на српској културној сцени. Киш није 'установљаван', већ је 'себе установљавао'. Он је активно пратио

шта се дешава са његовим делом, и покушавао да суделује у његовој популаризацији и естетској промоцији. 'Мит о његовом естетском перфекционизму' као да није настао по себи, већ у интеракцији писца и књижевне теорије и критике.

б) Вешто је ауторка срчила одговор о проблему оригиналности и утицаја који на писца врше писци сличног опредељења и склоности:

Његов текст је интертекстуалан, са пуно цитата који га повезује са узорима (Вијон, Џојс, Алан Роб Грије...), његовим поетичким очевима.

Обрт о 'интертекстуалности' приказује Киша као равноправног учесника у процесу развоја књижевних идеја и продубљивања књижевних процеса чији су зачетници његови 'поетички очеви'. Штури подаци о Кишовој лектури и последицама које је оставила у његовом делу – приказали би и самог писца у слабој светлости, као и аутора његове биографије. Али морамо тим поводом приметити и следеће: Труд пишчев око пласмана сопствених дела и друштвеног статуса њиховог, исто као и ослонац на узоре – заправо су екстерни моменти који не говоре много о унутрашњим својствима пишчева генија. Овај се састоји пре свега у интензитету инспирације, на једној страни, и снази језичког израза у којем инспирација налази свој одушак, чаролији уметничког доживљаја који изазива код читаоца и примаоца, магији лепоте света који се отвара пред његовим унутрашњим оком док му поглед клизи низ глатке редове на папиру. Све остало је варка.

в) Излет у тематику родне равноправности и књижевној проминенцији код нас нису велики допринос вредновању једног мушкарца у улози угледног књижевника:

Бити писац данас значи оно што је значило одувек у српској књижевности, а то је бити значајна и култна мушка фигура... Писци су у односу на своје колегинице привилеговани, зна се ко добија књижевне награде, медијски простор, право гласа у жиријима...

Али ауторка је свакако рачунала са актуелношћу теме, и тиме желела привући пажњу и мушке, а поготову женске читалачке публике као интелектуалка савремених погледа на свет. И то јој се мора урачунати у квалитет: вештина пласирања идеја даје интервјуисаној особи прилику да истакне све своје способности.

г) Расправа о 'високој' и 'популарној' књижевности, као и тврдња да „граница између високе и популарне књижевности је постала толико еластична да је о њој могуће говорити само у смислу њеног непрекидног померања и промене“ – спадају у ред строго научних тема о којима ауторка расправља, али које се оштро сукобљавају са укусом читалачке публике, боље рећи оног њеног дела са добрим књижевним образовањем и префињеним смислом за уметничку лепоту. Тренутно клонуће западне, углавном амери-

чке културе и филозофије не могу потрети наслеђе којим се Европа поноси. Али ова наша опаска свакако тренутно не прекорачује маргину теоријских промишљања савремене науке о књижевности и уметности, те остајемо при оцени да интервјуисана ауторка својим изјавама показује да је чврсто укотвљена у центру савремених научних збивања и научних покрета. Нас само збуњује и чини нерасположеним факат да српска наука добија у овом светлу негативне поене:

У српској књижевности и даље се покушава успоставити јасна граница и строго елитистички књижевни канон. Чувати тај канон, ту границу и академске програме у којима су одређени писци велики, а неки други нису, врло је непопуларно за саму књижевност.

Појмови као 'елитистички књижевни канон', 'академски програми' и сл. бацају јасно негативно светло на 'саму књижевност' српску.

д) Следе врло релевантна питања о односу српске и европске књижевности, и месту Данила Киша у том амбијенту – као и о полемици која се тим поводом водила и води. Ауторка извештава да је у једном тренутку изгледало да је полемика завршена, и да је Киш из ње изашао као „апсолутни победник“, али се онда показало оно што је једино логично, и једино исправно у једној бар релативно отвореној култури: да се вредновање и превредновање стваралаштва и доприноса у уметности никада на завршава.

ђ) Кратким потпитањем „Зашто?“, заправо одговорима Татјане Росић, интервју и завршава: нема, то јест, стереотипног краја са резимеом разговора или поруком коју интервјуисани шаље читаоцу. Не треба, наравно, помислити да разговор није сведен: напротив – тематски је вођен узлазно према поентираном крају, којим се композиционо успешно завршава последњом репликом саговорнице:

...Као да је све ово у вези с Кишом једна псеудополемика у којој и даље остају скривени права природа и предмет спора. Плашим се да тако није и са осталим полемикама које се воде на нашој културној сцени. Тренутно је једна управо у току, врло важна, која се тиче односа превасходно српских писаца, али и екс-Ју писаца, према рату који се водио током деведесетих на просторима бивше Југославије и ратним злочинима.

е) Сукцесивност и линеарност монолошко-дијалошког изражавања у овом интервјуу – динамички прати, делујући као текстовна комплетирајућа снага: смисаона градација. Аналитичност просуђивања и прецизност у формулацији мисли, те и објективност у оцењивању књижевних појава – не лишава реплике Татјане Росић повременог језгровитог казивања и емоционалних тонова. И у целини гледано, без обзира хоћемо ли се сложити са свим њеним схватањима или не, ауторка биографије која је предмет разговора остаје увек на висини интелектуално и вербално обдарене особе, и са

те висине обраћа се читалаштву порукама које у узлазној линији воде своју релеванцију и актуелност. Интелигентно формулисана теза о нетранспарентности и тајанству полемичких узрока и повода остављају читаоца у будном ишчекивању шта ће ауторка следеће о томе рећи кад се поново огласи.

3. ЗАКЉУЧАК

1. Новинарски интервју, како видимо, стварно може имати врло разноврсне форме и квалитете. Пример који смо навели представља прелазну форму између новинарског, дакле публицистичког у ужем смислу, и књижевно-уметничког израза.

2. Али у целини посматрано, интервју по себи не представља највиши домет новинарског стваралаштва. Сведоци смо свакодневних интервјуа политичара и других јавних личности, што некада чини добар додатак вестима, али некад замагљује слику догађаја и панораме схватања о овој или оној тематици.

3. Према томе, интервју у основи има информативну вредност, а да ли ће сем тога испуњавати и друге захтеве писмене и усмене комуникације, зависи свакако од тематике, али и од способности и припремљености учесника у разговору – и презентовању разговора публици.

ИЗВОРИ

ВН (2009): *Вечерње новости*, 18. 2. 2009.

ЛИТЕРАТУРА

Ворен (1970): К. Ворен, Интервју, *Информисање у пракси*, бр. 10, 24-32.

Животић (1993): Р. Животић, *Новинарски жанрови*, Београд: Институт за новинарство.

Јисл (1971): Вл. Јисл, Врсте вести у новинама, *Информисање у пракси*, бр. 10, 29-39.

Клајн/Шипка (2008): И. Клајн и М. Шипка, *Велики речник сѝраних речи и израза*, Нови Сад: Прометеј.

Којић (1964): В. Којић, *Vijest, izvještaj, intervju, posebni stupci i rubrike, Suvremeno novinarstvo*, Zagreb: Stvarnost.

Лукач (1970): С. Лукач, *Теорија и техника новинарства*, Београд: Факултет политичких наука.

Мацановић (1967): Х. Мацановић, Интервју на радију и телевизији, *Новинарство*, бр. 2-3, 86-95.

Монков (1973): М. Монков, Интервју, *Информисање у пракси*, бр. 1, 71-83.

Нушић (1938): Б. Нушић, *Рејшорика – наука о беседништву*, 2. изд., Београд: Геце Кон.

РКТ (1992): *Речник књижевних термина*, Београд: Институт за књижевност и уметност, Нолит.

РСАНУ (1959. и д.): *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, Београд: САНУ и Институт за српскохрватски језик.

Рус-Мол (2005): Шт. Рус-Мол, *Новинарство*, прев. А. Југослава Загорац Кершер, Београд: Слио.

Славковић (1975): Д. Славковић, *Основи новинарства и информисања*, Београд: Радничка штампа.

Черпахов (1962): М. С. Черпахов: О интервјуу, Информативни билтен *Новинарство*, бр. 1, 46-47.

Шћекић (1960): Ј. Шћекић, О интервјуу, *Савремена средства информације*, Београд: Југословенски институт за новинарство.

Jelena R. Jovanović Simić

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of the Serbian Language with the South Slavonic languages

AN INTERVIEW AS THE JOURNALISTIC TYPE

Summary: An interview can be very interesting journalistic type for the analysis and, at the same time, interesting for reading and listening in the journalistic area and reception by the audience. In one example, we show the basic characteristics of the interview.

Key words: journalism, journalistic skill, interview, literature.